

ضمائم اجراء

درس‌آزمایان ملل

مؤلف

دکتر عاطفه امینی نیا

نشر فرهنگ‌شناسی

۱۳۹۳

ضمانت اجرا ۶۱ (در سازمان ملل)

مؤلف: دکتر عاطفه امینی نیا

صفحه آراء: شیرین میرزائی

ناشر: نشر فرهنگ شناسی

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳

نوبت چاپ: اول

قیمت: ۱۴۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۲-۰۲۶-۱

mail: info@farhangshenasi-pb.ir

www.farhangshenasi-pb.ir

نشر فرهنگ شناسی: تهران، خیابان شهید مطهری، جنب اداره پست، نبش کوچه ششم
پلاک ۳۶۶، طبقه ۴، واحد ۱۳ - ۸۸۷ - ۸۸۰۸۲۳۰ - ۰۹۱۰۹۸۰۵۹، فکس: ۸۹۷۸۵۰۵۹

سرشناسه : امین نیا، عاطفه
عنوان و نام پدیدآور : ضمانت اجرا ۶۱: عنوان عاطفه امینی نیا.
مشخصات نشر : تهران: انتشارات فرهنگ شناسی، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری : ۲۹۷ ص؛ ۱۴/۵×۲۱/۵
شابک : 978-600-6724-26-3
وضعیت فهرست نویسی : فیا
موضوع : حقوق بین الملل
رده بندی کنگره : ۸۱۳۹۳ ض الف / ۳۴۱۰ KZ
رده بندی دیویی : ۳۴۱
شماره کتابشناسی ملی : ۳۴۶۹۶۴۷

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۳	مقدمه
۱۷	فصل اول: سازمان و اهداف در مجمع عمومی سازمان ملل متحد
۱۹	گفتار اول: تعریف حقوق و مزایای عضویت
۱۹	الف) تاریخچه تقنینی
۲۰	ب) جایگاه ماده ۵ در سازمان ملل متحد
۲۳	ج) پیش شرط‌های لازم برای احراز عضویت
۲۳	۱- اقدامات بازدارنده یا اجباری
۳۰	۲- اقدامات
۳۲	د) هدف و مقصود تعلیق
۳۳	هـ) ویژگی اختیاری بودن اعمال ماده ۵
۳۳	و) آیین کار
۳۵	ز) نتایج حقوقی تعلیق
۳۵	گفتار دوم: اخراج
۴۱	الف) تاریخچه تقنینی
۴۵	ب) کارکرد و ماهیت حقوقی اخراج
۴۸	ج) هدف و موضوع اخراج
۴۹	د) تفسیر براساس نص سند (تفسیر ادبی)
۴۹	۱- نقضهای دائم

۵۰	۲- اصول
۵۳	ها آیین کار
۵۴	و) نتایج اخراج
۵۸	ز) رویه
۶۷	گفتار سوم: تعلیق حق رای در مجمع عمومی
۶۷	الف) تاریخچه پیش نویس
۶۸	ب) شرایط اساسی
۶۸	دول عضو
۶۹	۲- سهمیه ها
۷۳	۳- سهمیه ها
۷۵	ج) حذف موضوع تعلیق حق رای
۷۷	د) نتایج حقوق
۷۹	۲- حق رای
۷۹	ها آیین کار
۷۹	۱- اطلاع به وسیله دبیر کار توسط رئیس (President) یا رئیس مجمع (Chairman)
۸۰	۲- استیناف علیه حکم رئیس
۸۱	و) اجازه دادن به اعمال حق رای بر طبق ماده ۱۹
۸۱	۱- شرایط اساسی
۸۲	۲- آیین کار
۸۳	ز) رویه
۸۴	ح) مسائل خاص
۸۴	۱- متروکه شدن
۸۵	۲- تغییر حکومت
۸۵	۳- جانشینی حکومت ها
۸۶	۴- سایر ضمانت اجراها

فصل دوم: ضمانت اجرا در دیوان دادگستری بین المللی ۸۵

گفتار اول: انواع صلاحیت دیوان ۹۱

الف) صلاحیت ترافعی ۹۱

ب) صلاحیت مشورتی ۹۴

گفتار دوم: تصمیمات دیوان دادگستری بین المللی و ویژگی های آن ۹۷

الف) احکام ۹۷

ب) توصیه ها ۹۹

۱- فاعل تعیین مهلت و سایر ترتیبات برای دادرسی ۹۹

۲- فاعل داده دادرسی ۱۰۰

۳- فاعل اقدامات وقت (تأمینی) ۱۰۲

گفتار سوم: اعتبار احکام بین المللی ۱۰۷

الف) قوت اجبار احکام بین المللی ۱۰۷

ب) قوت اجرایی احکام بین المللی ۱۰۹

گفتار چهارم: بحث پیرامون بند دوم ۹۴ منشور ۱۱۳

الف) صلاحیت شورای امنیت ۱۱۳

ب) اقدامات شورای امنیت به منظور بررس اجراء احکام ۱۱۶

۱- اختیاری بودن اقدامات شورای امنیت در رسیدگی ۱۱۶

۲- اختیاری بودن اقدامات شورای امنیت در صدور توصیه ۱۱۶

ج) اجراء عدم اجرا و بی اعتنایی (مخالفت) ۱۲۴

۱- وجود حق وتو ۱۲۵

۲- عدم کاوایی نقش مجمع عمومی در مداخله برای اجرای حکم ۱۲۵

۳- مشکل بودن اجرای مقررات فصل هفتم منشور برای به اجرا درآوردن احکام ۱۲۵

فضایی دیوان بین المللی دادگستری ۱۳۰

فصل سوم: ضمانت اجرا در شورای امنیت ۱۳۳

گفتار اول: اقدامات موقتی ۱۳۵

الف) منشأ تاریخی ۱۳۵

ب) رابطه اقدامات موقتی با ماده ۳۹ ۱۳۶

ج) شرایط ماده ۴۰ ۱۳۷

۱- ملاحظات کلی ۱۳۷

وضعیت ۱۳۸

۳- دعوت ۱۳۹

د) هدف خاص اقدامات موقت ۱۴۰

ه) انواع اقدامات موقت ۱۴۱

۱- موضوع ۱۴۱

۲- ماهیت اقدامات موقت ۱۴۴

و) اهمیت شکلی اقدامات موقت ۱۴۶

ز) اثرات حقوقی اقدامات ۱۴۷

گفتار دوم: اقدامات قهری غیر نظامی ۱۵۳

الف) سابقه تاریخی ۱۵۳

ب) ملاحظات کلی ۱۵۷

ج) اقدامات ممکن ۱۶۲

د) اجرای اقدامات ۱۶۵

ه) تأثیر بر دول غیر عضو ۱۶۹

و) اقدام برای اعاده صلح بعد از به کارگیری نیروهای مسلح از طرف دولت

قهری غیر نظامی ۱۷۱

گفتار سوم: اقدامات قهری نظامی ۱۷۵

الف) سابقه تاریخی ۱۷۵

ب) مشخصات کلی ۱۷۷

ج) پیش شرط‌های اعمال ماده ۴۲.....	۱۷۸
۱- عدم کفایت اقدامات به موجب ماده ۴۱.....	۱۷۸
۲- تحقق شرایط ماده ۳۹.....	۱۸۰
د) اقدامات.....	۱۸۱
۱) ویژگی ضمانت اجراها.....	۱۸۱
۲) مخاطبین اقدامات.....	۱۸۱
۳) انواع اقدامات.....	۱۸۲
۴) نای اقدامات.....	۱۸۳
رویه شورای امنیت.....	۱۸۴
۵) وضع نیروهای نظامی به موجب ماده ۴۲.....	۱۸۶
۶) مأموریت‌های اعلام‌شده به موجب ماده ۴۲.....	۱۸۷
فصل چهارم: تحول سیاست‌ها و توجه به اقدامات اخیر سازمان ملل.....	۱۸۹
گفتار اول: علل پیدایی تحول.....	۱۹۱
مبحث اول: نارسایی ماده ۳۹ منشور.....	۱۹۱
الف) پیشینه تاریخی ماده ۳۹.....	۱۹۱
۱- تجربه جامعه ملل.....	۱۹۱
۲- پیش نویس ماده ۳۹ منشور ملل متحد.....	۱۹۳
اول - پیشنهادات با هدف گسترش صلاحیت مجمع عمومی.....	۱۹۴
دوم - پیشنهادات برای محدود کردن آزادی انتخاب شورای امنیت.....	۱۹۵
ب) ماده ۳۹ پیش شرط‌هایی برای اعمال فصل ۷.....	۱۹۶
۱- ضرورت تعیین پیش شرطها.....	۱۹۶
۲- اهمیت تعیین پیش شرطها.....	۱۹۶
ج) بررسی پیش شرط‌های اعمال فصل ۷ و ارزیابی بحث.....	۲۰۱
مبحث دوم: عقیم ماندن ماده ۴۳.....	۲۰۹
گفتار دوم: نوآوری‌ها در اعمال ضمانت اجرا.....	۲۱۵

- مبحث اول: ایجاد نیروهای حافظ صلح..... ۲۱۵
- الف) تعریف و خصوصیات نیروهای حافظ صلح..... ۲۱۵
- ب) مبنای حقوقی نیروهای حافظ صلح..... ۲۱۷
- ج) تحول مفهوم حفظ صلح و نقش نیروهای حافظ صلح..... ۲۲۳
- مبحث دوم: نوآوری در نحوه صدور مجوز توسل به زور..... ۲۲۸
- الف) صدور مجوز توسل به زور..... ۲۲۹
- ۱- بحران کره..... ۲۲۹
- بحران کنگو..... ۲۳۰
- تحول در نحوه صدور مجوز توسل به زور..... ۲۳۲
- بحرین کویت..... ۲۳۲
- ۲- بحران بوسنی و هرزگوین..... ۳۳۹
- ۳- بحران مالی..... ۳۳۹
- ۴- بحران رواندا..... ۳۴۰
- ۵- بحران هائیتی..... ۳۴۱
- ج) ارزیابی بحث..... ۳۴۱
- مبحث سوم: نوآوری‌ها در مداخله در دوستانه..... ۳۴۲
- الف) مفهوم مداخله بشر دوستانه..... ۳۴۶
- ب) مبنای حقوقی مداخله بشر دوستانه..... ۳۴۶
- ج) عملکرد سازمان ملل در زمینه مداخله بشر دوستانه در سالهای اخیر..... ۳۴۸
- ۱- بحران بوسنی - هرزه گوین..... ۳۴۸
- ۲- مداخله بشر دوستانه در سومالی..... ۳۵۰
- ۳- مداخله بشر دوستانه در رواندا..... ۳۵۳
- ۴- مداخله بشر دوستانه در هائیتی..... ۳۵۴
- ۵- مداخله بشر دوستانه در عراق..... ۳۵۵
- د) ارزیابی بحث..... ۳۶۲
- مبحث چهارم: اقدامات قضایی..... ۳۶۴
- الف) کمیسیون جبران خسارت (عراق)..... ۳۶۴

۲۶۶.....	ب) ماهیت و مبنای حقوقی کمیسیون.....
۲۶۹.....	ج) دیوان کیفری بین الملل برای یوگسلاوی سابق.....
۲۷۱.....	د) ماهیت و مبنای حقوقی دیوان.....
۲۷۵.....	هما ارزیابی بحث.....
۲۷۵.....	فصل پنجم: جمع‌بندی مطالب.....
۲۸۷.....	«نشان» (انگاری).....
۲۸۹.....	فصل ششم: جمع و مآخذ.....
۲۸۹.....	۱- منابع ثانویه.....
۲۸۹.....	الف) کتاب.....
۲۹۱.....	ب) مقالات.....
۲۹۴.....	ج) رساله‌ها.....
۲۹۴.....	۲- منابع انگلیسی.....
۲۹۴.....	A) Books.....

مقدمه

جامعه بین‌المللی جامعه‌ای است خودرسته، که دارای قوه ناظر متمرکزی بر خود نیست. به اشتباهانی مستقل، از جامعه داخلی متمایز است. مصائب و آلام ناشی از جنگ و خونریزی طولانی مدت دولت‌ها را بر آن داشت که به جای جنگ و مصائب بین‌المللی مسالمت‌آمیز بپردازند. ضرورت‌های همزیستی موجب همکاری بین‌کشورها شد و روابطی بین ایشان برقرار گشت که در چارچوب معاهده و قرارداد جاری نمی‌گرفت. رفته‌رفته دولت‌ها در پی نهادین کردن این روابط و تصمیم‌گیری مشترک خویش برآمدند و بدین‌منظور نهاد «سازمان‌های بین‌المللی» را به وجود آوردند. یکی از اساسی‌ترین منافع مشترک دولت‌ها حفظ صلح و امنیت بین‌المللی است. فلذا به منظور تحقق این آرمان بنیادی سازمان ملل متحد را تأسیس کردند. جامعه ملل که در سال ۱۹۱۹ پس از خاتمه جنگ جهانی اول تأسیس شده بود در جریان پیری از فاجعه جنگ و حفظ صلح عاجز ماند و نتوانست مدت کوتاهی یعنی پس از حدوداً ۱۵ سال دوام بیاورد. پس از این جنگ و آسیب‌های جدی که به بزرگ‌کره جامعه بین‌المللی وارد شده بود کشورها مصمم شدند تا این بار سازمان قدرتمندتری پدید آورند که به راستی قادر به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و سد پرتلاطمه در اولین عبارات منشور سازمان ملل متحد چنین می‌خوانیم:

«ما مردم ملل متحد با تصمیم به محفوظ داشتن نسل‌های آینده از باری جنگ که دو بار در مدت یک عمر انسانی افراد بشر را دچار مصائب غیرقابل بیان نمود، و... مصمم شده‌ایم که برای تحقق این مقاصد تشریک مساعی

نماییم. به این ترتیب دولت‌های متبوع ما... یک سازمان بین‌المللی که موسوم به ملل متحد خواهد بود تأسیس می‌نمایند.»

و همچنین در فصل اول منشور در قسمت مقاصد و اصول، حفظ صلح و امنیت بین‌المللی به عنوان اولین مقصد تأسیس سازمان ملل بیان می‌گردد و پس از آن اهداف به عبارت زیر برشمرده می‌شوند:

۱- توسعه روابط دوستانه در بین ملل ۲۰۰- اصول همکاری بین‌المللی در حل و فصل منازعات بین‌المللی ۳۰۰- بودن مرکزی برای هماهنگی اقدامات ملل متحد جهت حصول به این اهداف مشترک.

به این ترتیب اصل صلح و امنیت بین‌المللی، هدف غایی و اولیه سازمان ملل متحد می‌باشد.

به تحقق پیوستن بین‌الملل الا مستلزم حسن نیت دولت‌ها و ثانیاً وجود ضمانت اجرائی لازم و ضروری می‌باشد زیرا هیچی است که کلیه قواعد حقوقی زمانی اثر مطلوب می‌بخشند و مشایع می‌شوند که اجرا گردند و ضمانت اجرایی کافی داشته باشند.

ضمانت اجراهایی که در هر نظام حقوقی وجود دارد برحسب نوع نظام حقوقی متفاوت است. ضمانت اجراهای نظام حقوقی بین‌المللی به خاطر داشتن ویژگی‌های مخصوص به خود از ضمانت اجراهای موجود در نظام حقوقی ملی متفاوت است. حاکمیت که خصیصه لاینفک اعضای جامعه بین‌المللی است به کلی جامعه بین‌المللی را از جامعه داخلی متفاوت می‌سازد. سازمان ملل متحد سازمانی است که با اراده تک تک اعضای آن پدید آمده است و پس از تأسیس، هویتی مستقل از مؤسسين خود یافته است با این حال قوه‌ای ملی نیست که بتواند اراده خود را بر کشورها تحمیل نماید بلکه کشورها تا حدی به مقررات آن گردن می‌نهند که با خصیصه بنیادین آنها یعنی حاکمیت تضاد نداشته باشد.

در نظام حقوقی سازمان ملل متحد نیز مانند هر نظام حقوقی دیگر، ضمانت اجرایایی برای حفظ و صیانت از اهداف و مقاصد سند اساسی سازمان پیش‌بینی شده است که این ضمانت اجراها بر حسب هدفی که برای آن در نظر گرفته شده‌اند متفاوت و دارای شدت و ضعفند، ممکن است حق رای عضوی در مجمع عمومی معلق گردد و نیز ممکن است شورای امنیت علیه یکی از دولت‌های عضو اقدامات نظامی اتخاذ کند.

مهم‌ترین ضمانت اجرایایی پیش‌بینی شده در منشور عبارتند از:

۱- توقیف عضویت - تعلیق حق رأی در مجمع عمومی - اخراج از سازمان - ضمانت اجرای عدم اجرای احکام دیوان دادگستری بین‌المللی و اعمال قوه قهریه.

به استثنای تعلیق عضویت و تعلیق حق رأی در مجمع عمومی، ضمانت اجرایایی دیگر با تائیدی از مقیاس جامعه ملل نیز پیش‌بینی شده بود.

هر یک از فصول کتاب به بررسی دقیق ضمانت اجرایایی مذکور در ارکان مربوطه می‌پردازند. بدین ترتیب که در فصل اول به بررسی ضمانت اجرایایی موجود در مجمع عمومی که عبارتند از تعلیق عضویت و تعلیق حق رأی در مجمع عمومی و همچنین اخراج می‌پردازیم. لازم ذکر است از آنجا که شورای قیمومت و شورای اقتصادی اجتماعی زیر پوشش مجمع عمومی عمل می‌کنند و دستور کار خود را از آن شورا دریافت می‌دارند، به نسبت سبب از گسترش بی‌رویه مطلب از بحث مستقل در خصوص آنها خودداری نموده‌ایم. در فصل دوم نیز به ضمانت اجرای موجود برای اجرای احکام دیوان دادگستری بین‌المللی پرداخته خواهد شد و در فصل سوم اعمال اقدامات توسط شورای امنیت علیه عضو خاطی در صورت نقض صلح یا تهدید صلح و یا تجاوز مورد بحث قرار خواهند گرفت.

لازم به ذکر است، از آنجا که جامعه بین‌المللی، جامعه‌ای است پویا و روبه رشد و هر لحظه و برحسب زمان و مکان مقتضیاتش فرق می‌کند، لذا ضمانت اجرای مندرج در منشور و مذکور در فوق در برابر بحران‌های مختلف ناکافی بودن خود را به اثبات رسانده‌اند و از این‌رو در طول سازمان ملل متحد اقدامات جدیدی اتخاذ نموده است که شاید بتوان مبنای فیزیکی برای آنها در منشور ملل متحد یافت که از این موارد ما به عنوان «نوآوری‌های سازمان ملل متحد» یاد کرده‌ایم و در فصل چهارم به تفصیل به بررسی مفاهیم جایگاه و مبنای حقوقی آنها خواهیم پرداخت.

نکته است که ضمانت اجرای مورد نظر در کتاب، ضمانت اجرا در مفهوم عام به اشتباه این را حقوق بین‌الملل بوده است، فلذا سایر ضمانت اجرای موجود در سازمان ملل متحد، از قبیل محکومیت توسط قطع‌نامه‌ها مثلاً به دلیل نقض حقوق بشر و سایر موارد، در بحث ما نمی‌گنجد. باید خاطر نشان ساخت که بحث ضمانت اجرا یکی از مهم‌ترین و شاید به عبارتی موضوع کلیدی حقوق بین‌الملل است. سازمان ملل متحد را تشکیل می‌دهد که در قبال آن دیدگاه‌های متفاوتی مطرح شده است. عده‌ای به موثر نبودن ضمانت اجراها معتقدند، گروهی دیگر آن را کاملاً بی‌اثر می‌دانند و دسته‌ای دیگر نیز ضمن تأکید بر نارسائی‌ها و نواقص موجود در حوزه ضمانت اجراها، خواستار اصلاح و ترمیم آنند. در این کتاب سعی شده است که به تفصیل به توصیف و تحلیل ضمانت اجراها در سازمان ملل متحد پرداخته شود، بدین منظور که بتوان جایگاه واقعی ضمانت اجراها در سازمان ملل متحد را تبیین کرد و بتوان به راهکارهای لازم برای مؤثرتر شدن ضمانت اجرا در سازمان ملل متحد دست یافت که از این رهگذر شاید نبودن قدمی در جهت تحقق اهداف بیشتر آرمان مشترک بشریت یعنی صلح و امنیت بین‌المللی برداشت.